

KÖL TİĞİN VE BİLGE KAĞAN YAZITLARINDAKİ AMGA (AMGI) KORGAN ÜZERİNE

Erhan AYDIN*

ÖZET

Bu yazıda Köl Tigin yazıtının kuzey yüzünün 8. satırı ile Bilge Kağan yazıtının doğu yüzünün 31. satırında geçen ve iki farklı şekilde yazılan *amga korgan* ~ *amgi korgan* yer adı üzerinde duruldu. Yer adının birinci bölümünü oluşturan *amga* ~ *amgi* sözcüğünün *ınga* 'yabani dağ keçisi' olabileceği, Dokuz Oğuz savaşlarında anılan bu yerin de Orhon ve Tula ırmaklarının doğu veya kuzey-doğusunda olması gerektiği önerildi.

Anahtar Kelimeler: Amga Korgan, Amgi Korgan, Köl Tigin Yazıtı, Bilge Kağan Yazıtı, Yer Adları.

ON AMGA (AMGI) KORGAN IN THE INSCRIPTIONS OF BILGE KHAN AND KÖL TIGIN

ABSTRACT

In this article, an emphasis has been laid upon the place names *amga korgan* ~ *amgi korgan* which were written in two different forms and which appear on the 31st line east face of the Inscription of Bilge Khan as well as on the 8th line of the north face of the Inscription of Köl Tigin. It has been suggested that the word *amga* ~ *amgi*, forming the first part of the place name, could be 'wild mountain goat', and that this place mentioned in the Dokuz Oguz wars, could be somewhere in the east or north-east of Orhon and Tula rivers.

---

* Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eski Türkçe Bilim Dalı, erhana@erciyes.edu.tr.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/3 Spring 2009

Key Words: Amga Korgan, Amgı Korgan, Inscription of Köl Tigin, Inscription of Bilge Khan, Place Names.

Giriş:

Kök Türk harfli metinler içerisinde Köl Tigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk yazıtlarının çok önemli yeri vardır. Ağabeyi Bilge Kağan tarafından dikilen Köl Tigin yazıtı ile Tonyukuk'un kendisi tarafından dikilen Tonyukuk yazıtı eski Türkler hakkında orijinal bilgiler sunmaktadır. Bu üç yazıtta yer adları konusunda da çok önemli bilgiler ve yer tespitleri bulunmaktadır. Önemli yer adlarından biri de iki farklı yazıtı tespit edilen ve *amga korgan* veya *amgı korgan* şeklinde okunan yer adıdır. Bu yazıtta özellikle yer adının birinci bölümünü oluşturan *amga* ~ *amgı* üzerinde durulmuş ve olabildiğince yer tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

1. *Amga Korgan* ~ *Amgı Korgan* İle ilgili Görüşler:

Bu yer adı ile ilgili mevcut görüşlerin, yer adındaki *amga* ~ *amgı* sözcüğü etrafında geliştiği söylenebilir. Aşağıda Kök Türk harfli metinleri çözmeyi başaran V. Thomsen'den bugüne kadar yapılan çalışmalarda okuma, anlamlandırma ve varsa yer tespitleri üzerinde durulacaktır:

- * Radloff 1895: *magıkurgan* 'eine Befestigung' (s. 145).
- * Thomsen 1896 (2002): *Amga Kurgan* 'Amga Kurgan kalesi' (s. 159); *Amgı Kurgan* 'Amgı Kurgan' (s. 185).
- * Radloff 1897: *magıkurgan* 'eine Befestigung' (s. 181).
- * Orkun 1936: *amga kurgan* ~ *amgı kurgan* 'Amga kalesi' (s. 50 ve 64).
- * Malov 1951: *magı* (~*amgı*) *Kurgan* 'Magı (~Amgı) vesnoyu' (s. 33 ve 42).
- * T. Tekin 1968: *amga korgan* 'geog. n.' (s. 301).
- * Aydarov 1971: *magı korgan* 'Magı-korgan' (s. 311).
- * T. Tekin 1988: *amga korgan* ~ *amgı korgan* 'yer adı' (s. 119).
- * Recebov-Memmedov 1993: *amga kurgan* 'yer adı' (s. 347).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

* T. Tekin 1995: *amga korgan* ‘Amga korugan’, *amgı korgan* ‘Amgı kalesi’ (s. 50-51 ve 72-73).

* T. Tekin 2000: *amga korgan* ‘yer adı’ (s. 237).

* Karcavbay 2003: *magı korgan* ‘magı-korgan’; *magı kargan* ‘magı korgan’ (s. 169 ve 177; 196 ve 204). Karcavbay’ın BK D 31’deki *magı kargan* okuyuşunda dizgi hatası olmalıdır.

* Berta 2004: *amga korgan* ‘Amga Korgan’, *amgı korgan* ‘Amgı Korgan’ (s. 182 ve 203; 167 ve 199).

2. Yer Adı Üzerine Değerlendirmeler:

Yukarıdaki bölümde Köl Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarını yayımlayan bilginlerin yer adı üzerindeki değerlendirmeleri verildi. Bu bölümde ise hem yer adını oluşturan sözcükler hem de yer adı üzerine yapılan diğer değerlendirmeler ile kendi görüşlerimiz sunulacaktır.

Amga Korgan (KT K 8) ve *Amgı Korgan* (BK D 31) şeklinde iki farklı yazımla tespit edilen sözcük ve yer adı her iki yazıtın metninde şöyledir:

KT K 8: *Amga Korgan kışlap yazıña Oguzgaru sü taşıkdmız* ‘Amga Korgan’da kışlayıp ilkbaharda Oğuzlara doğru akın ettik’.

BK D 31: *Otuz artukı eki yaşıma Amgı Korgan kışladukda yut boltı* ‘otuz iki yaşında Amgı Korgan’da kışladığımızda kıtlık oldu’.

Yer adını oluşturan sözcüklerin Kök Türk harfleriyle aşağıdaki gibi yazıldığı tespit edilmiştir:

Amga korgan (KT K 8): NGRuQ : aGm

Amgı korgan (BK D 31): NGRuQiGm

Yukarıda da görüldüğü gibi yer adını oluşturan ilk sözcüğün yazımında küçük bir fark bulunmaktadır. KT K 8’de sözcüğün sonu A, BK D 31’de ise I ünlüsü ile yazılmıştır. Diğer sözcüğün yazımı ise aynıdır. Söz sonundaki A ve I farklılığı iki şekilde açıklanabilir:

1. Harf, naşirlerce yanlış teşhis edilmiş olabilir.
2. Harf, yazıcı tarafından yanlış yazılmış olabilir.

Birinci olasılık zayıftır. Gerçi A ve I ünlüsünün yazımı arasındaki tek fark harfin sol alt tarafındaki küçük bir çizgidir. Bütün naşirlerce aynı şekilde değerlendirilmiş olduğuna göre harf yanlış

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

teşhis edilmiş olamaz. Harfin her iki yazıt üzerindeki ayrıntısı için bk. (Alıylmaz 2005: 55 ve 130). Geriye yazıcının harfi yanlış yazma olasılığı kalıyor. Köl Tigin ve Bilge Kağan yazıtları bütünüyle düşünüldüğünde Köl Tigin yazıtındaki yazımların daha doğru olabileceği öne sürülebilir. Buradaki temel dayanak Köl Tigin yazıtının Bilge Kağan tarafından yazdırılmış ve diktirilmiş olmasıdır. *Amga* ~ *Amgi* şeklindeki iki farklı yazımın benzeri bir durum Köl Tigin yazıtının kuzey yüzünün 6. satırı ile Bilge Kağan yazıtının doğu yüzünün 30. satırı arasında da bulunmaktadır. Dokuz Oğuzlarla yapılan savaşların sayısı KT K 6'ya göre beş; BK D 30'a göre dördür. Konuyla ilgili bk. (Aydın 2007: 56-57).

Sözcük, Radloff ve onu izleyenlerce *magı* şeklinde okunmuştur. Yalnızca Malov *amgi* da okunabileceğini belirtmiştir (Malov 1951: 33). Sözcüğün yazımı itibarıyla *magı* okumak da mümkündür.

Sözcüğün değerlendirilmesinde en dikkate değer görüşlerden birisi Clauson'a aittir. Clauson sözcüğü *imğa* 'wild mountain goat=yabani dağ keçisi' olarak düşünmüştür: *Amğa kurğan kışlap* and *Amgi* (error for *Amğa*; the stone is chipped here) *Kurğan kışladukda* 'after spending the winter at Amğa Kurğan' (EDPT 158a). Kök Türk harfli metinlerde hayvan adlarıyla kurulmuş yer adlarının bulunması Clauson'un *imga* sözcüğü ile açıklamasını inandırıcı kılmaktadır. Hayvan adlarıyla kurulmuş yer adları için Şine Usu yazıtından şu örnekler verilebilir: *arkar başı* (ŞU G 1): *arkar*: 'boynuzundan bıçak yapılan dişi dağ keçisi' (DLT: Atalay, I, 117, 214, 421); *sukak yulu* (ŞU G 11) 'ceylan pınarı'; *Şıp (Şıp?) başı* (ŞU D 3, 4): *Şıp* 'iki yaşına girmiş olan tay' (DLT: Atalay, I, 207, 319; III, 158) ile *sıp akur* 'hayvan torbası' (DLT: Atalay, I, 487); *sıp akurı* 'hayvan torbası; iki yaşındaki tayın yem yediği yer' (DLT: Atalay, I, 487); *Taygan Köl* (ŞU G 3): *taygan* 'tazi'. Krş. (Aydın 2008: 202-205).

Köl Tigin yazıtında anlatıldığına göre ilki *Togu Balık*'ta gerçekleşen Dokuz Oğuzlarla savaşın beşincisi *Ezgenti Kadız*'da yapılmış ve bu savaşın ardından *Amga Korgan*'da kışlanmış ve ilkbaharda tekrar Oğuzlara doğru sefere çıkılmıştır. KT K 4'ten başlayıp KT K 10'a kadar devam eden bu bölümün en önemli iki özelliğinden birisi Köl Tigin'in savaşta, özellikle de atlarla gösterdiği yararlılıkların anlatılması, diğeri de birçok yer adının geçmesidir. BK D 31'de geçen *Amgi Korgan* adı da yine Dokuz Oğuzlarla yapılan savaşlar esnasında anılmaktadır. Burada farklı olarak bir yıl içinde dört kez savaşıldığından bahis vardır. Köl Tigin'den farklı olarak bu savaş esnasında Bilge Kağan'ın 32 yaşında bulunduğu ve *Amgi Korgan*'da kışladıklarında kıtlık olduğu da bildirilmiştir. Eğer Bilge

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Kağan 32 yaşında sefere çıktıysa bu savaşın 716 yılında yapılmış olması gerekir. Çünkü Bilge Kağan'ın 684 tarihinde doğduğu bilinmektedir (Sertkaya 1995: 95-96). 716 tarihi kağanlığa geçtiği yılı işaret etse de Dokuz Oğuzlarla yapılan bu savaşı kağanın yaptığı düşünmek gerekir. Çünkü burada Bilge Kağan, amcası Kapgan'dan söz etmemektedir.

Amga Korgan ~ *Amğı Korgan* için yer tespiti yapmak oldukça zordur. Yer tespiti denemesinde bulunan S. Gömeç, bugün Baykal'ın kuzeydoğusunda Aldan ırmağının kuzeyinde, Lena'nın bir kolu olan Amga Suyu ile ilişki kurup *Amga Korgan*'ın da buralarda bir yerde olması gerektiğini öne sürmüştür (2001: 27). Ancak sözü edilen yer Dokuz Oğuzların yaşadıkları yerlerle uyumlu değildir. Buradaki *Amga* da herhalde 'yabani dağ keçisi' anlamında olmalıdır. Bu anlamda *Amga Korgan*'ın Yenisey ve Tula arasında ya da Tula'nın Ulan-Bator'a yakın bölgelerinde aranması daha uygun gibi görünmektedir.

Yer adını oluşturan *imga* sözcüğüne şu metinlerde rastlanmıştır:

K. Röhrborn'un UW'de verdiği *bäg bars amga ötügüm* cümlesinde geçen *amga* sözcüğünün *amanç* yerine yanlış okunduğunu, sözcüğün erkek adı veya unvanı olması gerektiği bildirilmiştir (UW 117); *imga* 'dağ keçisi' (EUTS 57); IB: *amga* 'yaban keçisi' (T. Tekin 2004: 49); KB: *imga* 'dağ keçisi' (Arat 1979: 182). DLT'de *imga* 'malmüdürü, tahsildar, hazinedar' (Atalay, I 128) olarak geçen sözcüğün, 'hakanın mektuplarını Türk yazısıyla yazan kimse' (Atalay, I, 143) anlamındaki *alimga* ve *ıimga* sözcükleriyle ilişkili olduğu ve iki farklı şekilde yazılan *alimga* ve *ıimga*'nın *él* ve *imga*'nın birleşiminden oluştuğu ve sözcüğün Mo. olduğu belirtilmiştir (Clark 1977: 136).

Sözcük, DTS'de *magı* olarak okunduğu için *magı* maddesinde verilmiştir: *magı kurgan*: 'mesto zimovki voyska Kyul-Tegina pered poxodom na oguzov' (DTS 335). Räsänen ise 'dağ keçisi' anlamını verdikten sonra Oyr. *imga*, *yumga* 'wilde Ziege', Soy. *çuңма* 'gorniy kozel', Yak. *ımaga* 'telenok-albinok' örneklerini vermiş ve sözcüğün Mo. *imagan*, Kalm. *yamān* 'Geiss, Ziege' şeklinde olduğunu belirtmiştir (VEWT 165).

M. Erdal, Clauson'un *ımğa* ile ilişki kurma çabasını işaret ederek anlam bakımından problem oluşturacağını belirtip yer adındaki ikinci kelimenin *korı-* fiilinden *kurgan* mı yoksa Ongi yazıtının 12. satırında olduğu gibi *kora-* (< *kor+a*) fiilinden mi geldiği konusunu tartışmaya açmak istemiştir (OTWF 194). Erdal, Köl Tigin yazıtının

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

kuzey yüzünün 8. satırında geçen cümleyi şu şekilde okumuş ve anlamlandırmıştır. *Amga korugun kışlap yazıya oguzgaru sü taşıkımız* ‘we spent the winter at the Goat reserve and, that summer, drew out with our army against the oguz’ (2004: 164).

T. Tekin “Türk Dillerinde Önseste y- Türemesi” adlı makalesinde *imga* sözcüğünün Türk dillerinde kullanılan y’li şekillerinden örnekler vermiştir: *yimga* (KB: Herat nüshası) ‘dağ keçisi’ < *imga, krş. KB *imga* ‘dağ keçisi’, EAT *ima*, *ima* ay., Alt. *imga* ~ *yumga* ay., Tuv. *çuyma* ay. < *yuyma < *yunma < *yumga < *imga* (=Mo. *imagan*, *nimagan* ay., Hal. *yamā* ay.) (T. Tekin 1994: 57).

Irk Bitig’deki *amga* şekli hareket ederek sözcükle ilgili önemli açıklamalar yapan T. Tekin’e göre Tü. *amga* ile Mo. *imagan* ve MGT *ima’an* şekilleri, Altayca a/ı nöbetleşmesini gösteren köktaş sözcüklerdendir (2004: 44).

S. Starostin, A. Dybo ve O. Mudrak tarafından hazırlanan *Etymological Dictionary of the Altaic Languages* adlı etimolojik sözlükte ise *nàme ‘goat, deer’ madde başı olarak alınmıştır. Tung. **ham̄*; Tü. *yimga; Kor. *jəm-sjó. PTü. *yimga ‘wild mountain she-goat’ şekli belirlendikten sonra sözcüğün kullanımıyla ilgili tarihî ve çağdaş Türk dillerinden örnekler verilmiştir (s. 1003-1004). Moğol yazı dilinde *yimagan*’ın yanında *nimagan* ile Bur. *hamā* şekillerinin varlığı sözcüğün Moğolcadan Tunguzcaya geçtiği yönünde kanaat oluşturmuştur (s. 1004). Sözlük yazarlarını söz başında *n* tasarlamaya iten temel neden, hem Tunguzca hem de Moğolca örneklerde söz başında *n* sesinin bulunması olmalıdır. Sözcük Kalmukçada ise *yamān* ‘geiss, ziege’ şeklindedir (Ramstedt 1976: 214).

H. Şirin User ise yer adını ‘II. Köktürk Kağanlığı döneminde *kışlag* olarak kullanılan bir kale, Keçi Kalesi’ olarak anlamlandırmış ve dağ keçilerinin tırmanabileceği kayalık yerlerin eskiden beri ‘Keçi Kalesi’ anlamına gelen söz öbekleriyle ifade edildiğini belirtip İzmir-Selçuk’taki Keçi Kalesi’nin adı ile ilişki kurmuştur (Şirin User 2009: 62 ve 150).

Yer adının ikinci bölümünü oluşturan *korgan* sözcüğünün ise nasıl okunması gerektiği yönünde herhangi bir netlik olmadığı için üzerinde durulmadı. Sözcüğü *korgan* şeklinde okumanın yanında M. Erdal’ın da belirttiği gibi Ongi yazıtının 12. satırında geçen *kora*-fiilinden almak da mümkündür. Sözcüğü, bugün Türkiye’nin Ordu ilinin Korgan ilçesinin adında da görmek mümkündür. İlçe adındaki *o* ünlüsü sözcüğün okunmasında yol gösterici olabilir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

---

3. Sonuç:

KT K 8 ile BK D 31’de geçen *amga korgan* ~ *amgı korgan* şeklinde okunan yer adındaki *amga* ~ *amgı* sözcüğünün ‘yabani dağ keçisi’ anlamında olan *ımgı* ~ *yımgı* sözcüğü ile bir ve aynı olabileceği önerildi. Dokuz Oğuzlarla yapılan bir dizi savaşta anılan bu yerin Orhon ile Tula ırmaklarının doğusunda veya kuzey-doğusunda, bugünkü Moğolistan’ın başkenti Ulan-Bator’a yakın bölgelerde olması gerektiği üzerinde duruldu.

4. Kısaltmalar:

Alt.	: Altayca.
ay.	: Aynı anlamda.
BK D	: Bilge Kağan Yazıtı Doğu Yüzü.
Bur.	: Buryatça.
DLT	: Divanü Lügati’t-Türk.
DTS	: V. M. NADELYAYEV (vd.): <i>Drevnetyurkskiy Slovar’</i> .
EDPT	: S. G. CLAUSON: <i>An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish</i> .
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi.
EUTS	: Ahmet CAFEROĞLU: <i>Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü</i> .
Hal.	: Halhaca.
IB	: Irk Bitig.
Kalm.	: Kalmukça.
KB	: Kutadgu Bilig.
Kor.	: Korece.
KT K	: Köl Tigin Yazıtı Kuzey Yüzü.
Mo.	: Moğolca.
MGT	: Moğolların Gizli Tarihi.
OTWF	: M. ERDAL: <i>Old Turkic Word Formation</i> .
Oyr.	: Oyratça.
PTü.	: Proto-Türkçe.
Soy.	: Soyonca.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/3 Spring 2009

ŞU D	: Şine Usu Yazıtı Doğu Yüzü.
ŞU G	: Şine Usu Yazıtı Güney Yüzü.
Tung.	: Tunguzca.
Tuv.	: Tuvaca.
Tü.	: (Genel) Türkçe.
UW	: K. RÖHRBORN: <i>Uigurisches Wörterbuch</i> .
vd.	: Ve diğerleri.
VEWT	: M. RÄSÄNEN: <i>Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkischen Sprachen</i> .
Yak.	: Yakutça.

KAYNAKÇA

- ALYILMAZ, Cengiz (2005): *Orhun Yazıtlarının Bugünkü Durumu*. Ankara: Kurmay.
- ARAT, R. Rahmeti (1979): *Kutadgu Bilig. III İndeks*. Neşre hazırlayanlar: Kemal ERASLAN; Osman F. SERTKAYA; Nuri YÜCE, İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- ATALAY, Besim (1992³): *Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- AYDAROV, G. (1971): *Yazık Orhonskih pamyatnikov drevnetyurkskoy pis'mennosti VIII veka*. Alma-ata: Akademiya Nauk Kazakskoy SSR.
- AYDIN, Erhan (2007): Köl Tigin Yazıtının Kuzey Yüzünün 6. Satırında Bir Düzeltme Denemesi ve Bir Öneri. *Bilig* 43, Güz, 55-62.
- AYDIN, Erhan (2008): Şine Usu Yazıtında Hayvan Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları Üzerine İncelemeler. *Turkish Studies* 3/1, Kış, 202-208.
- BERTA, Á. (2004): *Szavaimat Jól Halljátok*. A Türk és Uygur Rovásírásos Emlékek Kritikai Kiadása. Szeged: Jate.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1993³): *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Enderun.
- CLARK, L. V. (1977): Mongol Elements in Old Turkic?. *Journal de la Société Finno-Ougrienne* 75, 110-168.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

-
- CLAUSON, S. G. (1972): *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford: Oxford University.
- ERDAL, M. (1991): *Old Turkic Word Formation. A Functional Approach to the Lexicon I-II*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- ERDAL, M. (2004): *A Grammar of Old Turkic*. Leiden-Boston: Brill.
- GÖMEÇ, Saadettin (2001): Kök Türkçe Yazıtlarda Geçen Yer Adları. *Türk Kültürü* 39/453, 25-36.
- KARCAVBAY, S. (2003): *Orhon Muraları*. Astana.
- MALOV, S. E. (1951): *Pamyatniki drevnetyurkskoy pis'mennosti*. Moskova-Leningrad.
- NADELYAYEV, V. M. - D. M. NASİLOV - E. R. TENİŞEV - A. M. ŞÇERBAK (1969): *Drevnetyurkskiy Slovar'*. Leningrad: Akademiya Nauk SSSR.
- ORKUN, Hüseyin Namık (1936): *Eski Türk Yazıtları I*. İstanbul: Türk Dil Kurumu.
- RADLOFF, W. (1895): *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei*. St-Petersburg.
- RADLOFF, W. (1897): *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei*. Neue Folge. St-Petersburg.
- RAMSTEDT, G. J. (1976): *Kalmückisches Wörterbuch*. Helsinki: Lexica Societatis Fenno-Ugricae.
- RECEBOV, E. - Y. MEMMEDOV (1993): *Orhon-Yenisey Abideleri*. Bakı: Yazıçı.
- RÄSÄNEN, M. (1969): *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen*. Helsinki: Lexica Societatis Fenno-Ugricae.
- RÖHRBORN, K. (1977): *Uigurisches Wörterbuch*. Sprachmaterial der vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien. Lieferung 1. Wiesbaden: Franz Steiner.
- SERTKAYA, Osman F. (1995): *Göktürk Tarihinin Meseleleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- STAROSTİN, S. - A. DYBO - O. MUDRAK (2003): *Etymological Dictionary of the Altaic Languages*. Leiden-Boston: Brill.
- ŞİRİN USER, Hatice (2009): *Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları, Söz Varlığı İncelemesi*. Konya: Kömen.
-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

-
- TEKİN, Talat (1968): *A Grammar of Orkhon Turkic*. Bloomington, The Hague: Indiana University.
- TEKİN, Talat (1988): *Orhon Yazıtları*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- TEKİN, Talat (1994): Türk Dillerinde Ökseste y- Türemesi. *Türk Dilleri Araştırmaları* 4, 51-66.
- TEKİN, Talat (1995): *Orhon Yazıtları: Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*. İstanbul: Simurg.
- TEKİN, Talat (2000): *Orhon Türkçesi Grameri*. Ankara: Sanat Kitabevi.
- TEKİN, Talat (2004): *Irk Bitig, Eski Uygurca Fal Kitabı*. Ankara: Öncü Kitap.
- THOMSEN, V. (2002²): *Orhon Yazıtları Araştırmaları*. Çev.: Vedat KÖKEN. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*